

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cofnodion cyfarfod o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd yn Council Chamber, County Hall, Ruthin and by video conference, Dydd Mercher, 24 Ebrill 2024 am 9.30 am.

YN BRESENNOL

Y Cynghorwyr Justine Evans a Mark Young (Is-Gadeirydd)

Aelodau Lleyg – David Stewart (Cadeirydd), Nigel Rudd a Paul Whitham

HEFYD YN BRESENNOL

Cyfarwyddwr Corfforaethol: Llywodraethu a Busnes – Swyddog Monitro (GW); Pennaeth Cyllid ac Archwilio (Swyddog Adran 151)(LT); Prif Archwilydd Mewnol (BC); Pennaeth Gwasanaeth Cymorth Corfforaethol: Perfformiad, Digidol ac Asedau (HV-E); Arweinydd Tîm Cynllunio Strategol a Pherfformiad (ImcG); Gweinyddwr y Pwyllgor (RT-J)(Zoom Host) a Gweinyddwr y Pwyllgor (SLW).

Roedd cynrychiolwyr Archwilio Cymru – Mike Whiteley a Charles Rigby hefyd yn bresennol.

1 YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau am absenoldeb oddi wrth y Cynghorwr(wyr) Ellie Chard, Bobby Feeley, Carol Holliday a/ac Arwel Roberts
Derbyniwyd ymddiheuriadau am absenoldeb hefyd gan yr Aelod Arweiniol dros Gyllid, y Cynghorydd Gwyneth Ellis.

2 DATGANIADAU O FUDDIANT

Datganodd yr Aelod Lleyg Nigel Rudd fuddiant personol gan ei fod yn aelod o Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy.

Datganodd y Cadeirydd, yr Aelod Lleyg David Stewart fuddiant personol gan ei fod yn dderbynnnydd o bensiwn cronfa Bensiwn Clwyd a nodir yn eitem 5 ar yr agenda a'i fod yn aelod o Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam.

Datganodd yr Aelod Lleyg Paul Whitham fuddiant personol gan ei fod yn derbynnnydd o bensiwn cronfa Bensiwn Clwyd a nodir yn eitem 5 ar yr agenda.

3 MATERION BRYD

Dim.

4 COFNODION

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd ar 6 Mawrth 2024 i'w hystyried.

Materion cywirdeb -

Tudalen 7 – dylid darllen Bob Chowdhury yw'r Prif Archwilydd Mewnol.

Tudalen 9 – eitem 5 – Cau Datganiad Cyfrifon – gwneud datganiad cyfrifon 22/23 yn glir.

Cwblhawyd gwaith Archwilio Cymru ar ddiwedd mis Mawrth ond ni ddywedodd ei fod yn barod ar gyfer cyfarfod Pwyllgor mis Ebrill.

Tudalen 16 - Eitem 8 – dylai'r trydydd paragraff ddarllen “Elfen allweddol o'r gwaith y gofynnwyd amdano oedd lleoliad y trefniadau llywodraethu .....

Dylai Tudalen 19 – Eitem 9 – tua gwaelod y dudalen ddarllen “Roedd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gyfrifoldeb ehangach am faterion ariannol yr awdurdod”.

Materion yn Codi -

Tudalen 8 – syniad da cael cod llywodraeth leol. Byddai gan y Swyddog Monitro adroddiad cyn cynhyrchu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Tudalen 9 – parthed Arlingclose. Dywedodd y Pennaeth Cyllid y byddai cadarnhad ysgrifenedig yn cael ei anfon yn fuan.

Tudalen 10 – roedd yr aelodau wedi derbyn diweddariad gan y Pennaeth Cyllid.

Roedd mwy o waith i'w wneud ar y cyfrifon ac yn debygol o dderbyn gwybodaeth bellach gyda'r adroddiad Archwilio yng nghyfarfod mis Medi. Roedd gwaith yn cael ei wneud gydag Archwilio Cymru i weithio mor effeithlon â phosibl. Roedd y ddwy set o gyfrifon yn debygol o fod ar gael ar gyfer cyfarfod mis Medi.

Tudalen 12 – pwynt bwled olaf ar y dudalen – roedd y Cadeirydd wedi dosbarthu copi o'r cynllun i holl aelodau'r Pwyllgor a hefyd wedi uwchlwytho'r ddogfen i'r llyfrgell. Deallwyd bod adroddiad drafft ym mis Mehefin gyda'r adroddiad terfynol ym mis Gorffennaf. Cadarnhawyd y byddai copi o'r adroddiad drafft yn cael ei ddsbarthu i'r Cadeirydd a'r Is-Gadeirydd.

PENDERFYNWYD, yn amodol ar yr uchod, derbyn a chymeradwyo cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd ar 6 Mawrth 2024 fel cofnod cywir.

Ar y pwynt hwn, bu newid yn nhrefn yr eitemau ar yr Agenda.

5 CYLCH GORCHWYL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cyflwynodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol: Llywodraethu a Busnes adroddiad Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (a gylchlythyrwyd yn flaenorol) i weld argymhelliad y Pwyllgor i fabwysiadu cylch gorchwyl diwygiedig ar gyfer y Pwyllgor.

Ar gais y Pwyllgor, roedd y cylch gorchwyl wedi'i adolygu. Cawsant eu diweddarau yn unol â chanllawiau Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA).

Roedd y cylch gorchwyl blaenorol wedi adlewyrchu swyddogaethau statudol y Pwyllgor fel y'u hamlinellwyd ym Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) ac a ddiwygiwyd wedi hynny gan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau. Nid oeddent wedi bod yn gylch gorchwyl cynhwysfawr ac nid oeddent yn adlewyrchu pwysigrwydd rôl y Pwyllgor o fewn strwythur y cyngor. Roedd y Cadeirydd wedi cynnig rhai newidiadau yn seiliedig ar y model.

Roedd cyfarfod wedi'i gynnal gyda'r Swyddog a151, y Prif Archwilydd Mewnol a Chadeirydd ac Is-Gadeirydd y Pwyllgor i edrych ar y cylch gorchwyl drafft.

O dan y cylch gorchwyl newydd, roedd adran ar ddechrau'r ddogfen a oedd yn nodi datganiad o ddiben y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Yn ogystal â nodi'r gofynion statudol gosododd y Pwyllgor yn ei gyd-destun fel rhan bwysig o lywodraethu'r Cyngor.

Yna dilynwyd is-benawdau CIPFA ar gyfer y cylch gorchwyl.

Pwyntiau allweddol - Materion ariannol - roedd cylch gorchwyl a awgrymir gan CIPFA yn cyfeirio'n bennaf at y datganiadau ariannol ond nid oeddent o reidrwydd yn adlewyrchu'r ddarpariaeth statudol ym Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) sy'n cyfeirio at adolygu a chraffu ar faterion ariannol. Roedd Llywodraeth Cymru wedi cynhyrchu canllawiau statudol ynghylch gweithrediad y Pwyllgorau Llywodraethu ac Archwilio ac roeddent yn awyddus i nodi y dylai fod gwahaniaeth rhwng rôl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a rôl Craffu. Roedd y Canllawiau yn awgrymu y dylai'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fod yn sicrhau bod prosesau a rheolaethau cadarn mewn perthynas â materion ariannol y cyngor, y ffordd y mae'n gosod cyllidebau, y ffordd yr oedd yn monitro gwariant ac ati. Dylai'r Cyngor a Chyfansoddiad y cyngor ddiffinio'r rheini.

O dan y pwynt bwled cyntaf ar Faterion Ariannol roedd y cylch gorchwyl yn datgan "i gael sicrwydd bod gan y Cyngor brosesau effeithiol a chadarn ar waith i nodi, asesu a rheoli risgiau a phwysau, a strategaeth realistig a chyraeddadwy ar gyfer pennu cyllidebau cytbwys, gydag unrhyw pryderon sy'n codi'n briodol wedi'u codi gyda'r swyddogion, aelodau neu archwilyddwyr cyfrifol yn ôl yr angen". Nid oedd hyn ym model CIPFA ond roedd y cylch gorchwyl wedi'i wella yn ein dogfen fodel.

Yr adrannau o dan Llywodraethu, Risg, Rheolaeth a Pherfformiad - roedd y Cadeirydd wedi gofyn i Gynllunio Strategol gymeradwyo'r ail bwynt bwled ynghylch y prosesau rheoli risg. Cadarnhawyd bod cydweithwyr yn yr Adran Cynllunio Strategol yn cytuno mai dyna oedd eu dealltwriaeth o'u rhyngweithio â'r Pwyllgor a'u bod wedi cymeradwyo'r geiriad.

Ymatebodd Cynllunio Strategol mewn perthynas â'r Hunanasesiad Perfformiad Blynyddol drafft (pedwerydd pwynt bwled) bod y Pwyllgor i dderbyn adroddiad Hunanasesiad Perfformiad Blynyddol drafft y Cyngor ac, os oes angen, gwneud unrhyw argymhellion ar gyfer newidiadau i'r cyngor.

Roedd y pumed pwynt bwled yn nodi "i dderbyn adroddiad Hunanasesu Blynyddol terfynol y Cyngor ar gyfer y flwyddyn ariannol berthnasol". Cyflwynwyd yr adroddiad Hunanasesu drafft i'r Pwyllgor ond nid yr adroddiad Hunanasesu

terfynol. Barn y Cyfarwyddwr Corfforaethol oedd bod angen i'r pwynt bwled aros yn y cylch gorchwyl. Yn y dyfodol, roedd Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wneud sylwadau ar yr Hunanasesiad drafft, bod y Cyngor yn cymeradwyo'r Hunanasesiad terfynol, ond pe bai'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn gwneud argymhellion ynghylch newidiadau i'r Hunanasesiad. drafft na chafodd ei fabwysiadu gan y Cyngor, dylai'r Cyngor esbonio pam. Roedd y ddeddfwriaeth yn nodi y byddai'r adroddiad Hunanasesu terfynol ar gael i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Ni fyddai'r Hunanasesiad Terfynol yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio pe na bai'r Cyngor wedi mabwysiadu unrhyw argymhellion a wnaed i egluro pam y gwnaed y penderfyniad hwnnw. Pe bai'r adroddiad Hunanasesu terfynol a'r argymhellion Llywodraethu ac Archwilio yn cael eu cymeradwyo gan y Cyngor byddai'r adroddiad terfynol yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio er gwybodaeth.

Nododd Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) y gallai'r Cyngor, yn ogystal â'r gofynion statudol a osodwyd ar y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, benderfynu bod y Pwyllgor yn penderfynu ar faterion eraill. Ar dudalen 85 o'r pecyn roedd pennawd "Cyfrifoldebau mewn perthynas â Chyfansoddiad y Cyngor" gan fod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ymdrin â materion a gyfeiriwyd at Gyfansoddiad y Cyngor.

Cyfrifoldebau mewn perthynas ag Indemniadau – nid oedd hyn yn ofyniad statudol gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ond roedd y cylch gorchwyl yn ymwneud â Gorchymyn Indemniad yr Awdurdod Lleol i Aelodau a Swyddogion (Cymru) 2006. Swyddogion ac Aelodau a oedd yn destun ymglyfreitha mewn perthynas â o weithgareddau sy'n codi y tu allan i'w dyletswyddau edrych i'r Cyngor am indemniad mewn perthynas â'r costau sy'n ymwneud â'r achos. Yn ogystal, gallai Aelodau ofyn am indemniad mewn perthynas â chostau cyfreithiol mewn perthynas ag achosion cod ymddygiad a ddygwyd gan yr Ombwdsmon i'r Pwyllgor Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru. Pe bai'n cael ei erlyn neu ei gymryd i god ymddygiad yn mynd rhagddo a'i gollfarnu neu ei sancsiynu, yna byddai'n rhaid ad-dalu'r arian.

Pe bai'r adroddiad cylch gorchwyl yn cael ei gymeradwyo, yna byddai'n cael ei gyflwyno yng nghyfarfod y Cyngor ym mis Mai 2024.

Ar y pwynt hwn, diolchodd y Cadeirydd i'r Cyfarwyddwr Corfforaethol am yr holl waith a wnaed gyda'r adroddiad.

Yn ystod y trafodaethau, codwyd y pwyntiau a ganlyn –

- Codwyd cwestiwn pe byddai'r cylch gorchwyl newydd yn ei le a fyddai'r eitemau ar yr Agenda yn cael eu cynnwys ynddo. Cadarnhawyd bod angen gwneud darn o waith ar y rhaglen waith i'r dyfodol. Byddai'r rhaglenni tair blynedd diwethaf yn cael eu hasesu i fapio'r eitemau yr oedd y Pwyllgor yn eu derbyn o dan y cylch gorchwyl newydd i weld a oedd unrhyw fylchau. Hefyd, byddid yn edrych i mewn i'r amser y mae'r Pwyllgor wedi'i wneud a sut y gellid strwythuro'r flaenraglen waith i gael lledaeniad mwy cyfartal o fusnes ar draws y flwyddyn ynghyd â'r hyn a fyddai'n eitemau sylweddol a'r hyn y gellid eu cymryd fel adroddiadau gwybodaeth. Mae Pwyllgorau Sgriwtini yn cyfyngu'r Rhaglen i ddim mwy na phedair eitem sylweddol i alluogi trafodaeth ystyrlon o fewn amserlen briodol.

Efallai na fydd hynny bob amser yn bosibl i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ond yn edrych i ganolbwyntio ar eitemau sy'n dod o dan y cylch gorchwyl.

- O fewn y cylch gorchwyl, dywedodd y gallai'r Pwyllgor ofyn i unrhyw Aelod neu Swyddog fod yn bresennol ger ei fron i ateb cwestiynau a gallai wahodd pobl eraill i fynychu cyfarfodydd y Pwyllgor hwn. Efallai y bydd achlysur, er enghraifft, lle gellid gwahodd Cadeirydd y Llywodraethwyr, neu gontractwr i fynychu cyfarfod ond teimlwyd nad oedd y cylch gorchwyl yn cynnwys y bobl hynny. Cadarnhawyd bod pobl sy'n gweithio i'r Awdurdod Lleol neu Aelodau etholedig yn cael eu gorfodi i fynychu ond ni allent orfodi pobl nad oeddent yn gweithio i'r Awdurdod Lleol i fynychu i ateb cwestiynau. Rhoddwyd enghraifft wrth i'r Pwyllgor Craffu wahodd cyrff allanol i fynychu ac fel arfer roeddent yn gallu bod yn bresennol.
- O ran Awdurdodau Lleol a oedd wedi cyhoeddi adroddiadau Adran 114, bu beirniadaeth o fethiant y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i adolygu a monitro'n ddigonol yr hyn a oedd wedi bod yn digwydd yn yr Awdurdodau Lleol hynny. Awgrymwyd cynnwys cyfeiriad penodol at oblygiadau Adran 114 yn y cylch gorchwyl fel bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn mynd i'r afael â hwy yn rhagweithiol a theimlwyd y byddai hyn yn cryfhau'r cylch gorchwyl. Cadarnhaodd y swyddogion y byddent yn mynd â'r ymholiad i fwrdd ac yn edrych arno o ran y cylch gorchwyl ond roeddent yn ofalus ynghylch rhoi gormod o fanylion yn y cylch gorchwyl.
- bod cyfeiriadau at refeniw a chyllidebau ond efallai annigonol, cyfeiriad penodol at benderfyniadau rheolaeth Cyfalaf a'r cysylltiad felly i reolaeth trysorlys yn y cylch gorchwyl. Byddai angen gweld strategaeth gyfalaf a phenderfyniadau rheoli cyfalaf yn gysylltiedig fel rhan o faes y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- aelodaeth y Pwyllgor. Nodwyd aelodaeth o 9 gyda 6 Chynghorydd yn wleidyddol gytbwys ac ni chaiff Cynghorwyr fod yn Gadeirydd y Cyngor nac yn Aelod Cabinet. Deallwyd y gallai aelod Cabinet fod yn aelod o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio cyn belled nad yw'r Aelod Cabinet hwnnw yn Gadeirydd nac yn Is-Gadeirydd. Nid oedd y geiriad yn adlewyrchu bod yna gyfle yn wleidyddol bod yr Aelod Arweiniol dros Gyllid yn mynychu'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn rheolaidd ac efallai y bydd y weinyddiaeth ar ryw adeg yn dyrannu ac yn awgrymu bod yr Aelod Arweiniol dros Gyllid yn un o'r rhai nad ydynt yn Gadeirydd ac Is-Gadeirydd. aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Cadarnhawyd bod aelodau'r Cabinet yn cael bod yn aelod o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ond roedd y Cyngor wedi penderfynu peidio â chael aelodau Cabinet ar y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- Cytunwyd bod cylch gorchwyl ar gyfer Pwyllgorau Craffu ar fin cael ei adolygu. Byddai'r mater yn cael ei gyflwyno i Grŵp Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion Craffu.

Roedd dogfen y cylch gorchwyl yn ddogfen fyw a gellid ei diwygio unrhyw bryd.

PENDERFYNWYD, yn amodol ar yr uchod, a chymeradwyaeth bellach gan y Cadeirydd a'r Is-Gadeirydd, cymeradwyo'r cylch gorchwyl a'i gyflwyno i'r Cyngor Llawn.

6 **DIWEDDARIAD I STRATEGAETH A CHYNLLUN ARIANNOL TYMOR CANOL AR GYFER 2025/26 - 2027/28 AC ADOLYGIAD O GWYDNWCH A CHYNALIADWYEDD ARIANNOL Y CYNGOR**

Cyflwynodd y Pennaeth Cyllid ac Archwilio'r Diweddariad i'r Strategaeth a Chynllun Ariannol Tymor Canolig ar gyfer 2025/26 – 2027/28 ac adolygiad o adroddiad Cydnerthedd Ariannol a Chynaliadwyedd y Cyngor (a gylchredwyd yn flaenorol).

Yn anffodus, nid oedd yr Aelod Arweiniol dros Gyllid, y Cynghorydd Gwyneth Ellis, yn gallu bod yn bresennol yn y cyfarfod ac roedd wedi cyflwyno ei hymddiheuriadau.

Roedd yr adroddiad yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am faterion sy'n weddill yn ymwneud â chyllideb 2024/25, gan osod y cefndir ar gyfer pennu'r gyllideb yn y tymor canolig (2025/26 – 2027/28), ac mae'n hunanasesu lefel gyfredol y cyngor o wydnwch a chynaliadwyedd ariannol.

Crynhodd y Pennaeth Cyllid yr adroddiad a'r atodiadau.

Yn ystod y trafodaethau, codwyd y pwyntiau a ganlyn –

- Codwyd risg o gapasiti'r tîm Cyllid. Roedd y tîm ar hyn o bryd yn gweithio gydag Archwilio Cymru ar yr archwiliad o gyfrifon 2022/23 a hefyd ar gau cyfrifon 2023/24 ym mis Ebrill/Mai. Bu cymhlethdod ychwanegol y system ariannol newydd a oedd yn cael ei chyflwyno a fyddai'n tarfu ar yr holl ddefnyddwyr nes bod pethau'n setlo. Y gyllideb oedd y flaenoriaeth. Roedd y capasiti'n cael ei reoli ar hyn o bryd ond roedd yn cael ei asesu'n rheolaidd. Mynegodd swyddogion eu diolch i aelodau'r tîm cyllid am eu holl waith caled.
- Holwyd beth fyddai'n achosi problem gyda'r traciwr. Roedd trafodaethau'n cael eu cynnal gyda'r Aelod Arweiniol dros Gyllid ynghylch gosod rhai baneri a rhai sbardunau ynghylch olrhain. Roedd tracio neu fonitro cyllideb yn digwydd yn fisol. Roedd yr adroddiadau misol a gyflwynwyd i'r Cabinet o safon uchel iawn. Byddai tracio'r cynigion mawr yn fwy o ran nifer a byddai angen mwy o fanylion am y rheini. Fel grŵp, pe bai nifer yn dod ymlaen nad oedd yn cael eu cyflawni byddai angen eu hamlygu yn y Cabinet ond gallent hefyd fod yn rhywbeth y byddai'r Pwyllgor Craffu eisiau ei graffu. Os na fyddwn yn cyflawni rhai o'r cynigion yna byddai'n mynd i wneud mwy o arbedion yn y flwyddyn neu ddefnyddio cronfeydd wrth gefn. Mae'n bwysig wrth wneud penderfyniadau bod goblygiadau'r penderfyniadau hynny'n cael eu gwneud yn glir.
- Arbedion mawr yn y cynllun ymadael gwirfoddol. Adrodd bod dros 90 o bobl wedi cael gwrthod ceisiadau. Roedd yr adroddiad yn sôn am arbediad o £800k ond roedd cyfle i arbed mwy. Eglurwyd bod achos busnes wedi'i baratoi gan y Pennaeth Gwasanaeth perthnasol ar gyfer pob cais ymadael gwirfoddol a bod yr achos busnes hwnnw'n ystyried yr effaith ar y gwasanaeth. Roedd angen darparu gwasanaethau a dyna oedd y rheswm pam yr oedd yn rhaid paratoi achosion busnes. Derbyniwyd 33 o geisiadau allan o dros 130 a oedd wedi gwneud cais.
- Roedd sesiynau briffio staff wedi'u cynnal. 3 ar-lein ar gyfer gweithwyr swyddfa a 5 yn bersonol mewn gwahanol leoliadau. Cawsant dderbyniad da er mwyn i staff gael gwell dealltwriaeth o sefyllfa ariannol bresennol y

Cyngor. Un o'r prif faterion oedd ymgysylltu'n well â'r cyhoedd ynghylch sefyllfa ariannol y cyngor a deall pa mor gymhleth yw cyllid llywodraeth leol.

Cyfeiriwyd y cwestiynau canlynol at bob atodiad unigol -

Atodiad 1 –

Arbedion strategol ac arbedion anstrategol. Holwyd a oedd yn debygol y byddai cromlin o arbedion wedi'u nodi a'u cyflawni dros gyfnod o amser yn gostwng. Arbedion effeithlonrwydd a ddefnyddiwyd yn wreiddiol a nawr gostyngiadau yn y gyllideb sy'n troi'n ostyngiadau mewn gwasanaethau a thoriadau. Roedd arbedion effeithlonrwydd wedi'u gwneud yn y gorffennol ond roedd wedi dod yn fwy heriol. Mewn blynyddoedd diweddarach byddai angen rhywbeth mwy trawsnewidiol er mwyn gwneud arbedion. Roedd newid wedi'i ysgogi gan reidrwydd.

Crynodeb o sut mae'r Cyngor yn gwneud ei arian. O fewn y 25% a ariannwyd gan y dreth gyngor, roedd maes nad oedd yn cael ei ariannu gan y dreth gyngor i bob pwrpas, sef ffioedd a thaliadau. Holwyd pa ganran o'r ffioedd a'r taliadau na fyddai'n rhan o'r 25% o incwm a ffioedd treth y cyngor. Nid oedd y wybodaeth wrth law gan y Pennaeth Cyllid ond byddai'r wybodaeth ar gael. Wrth siarad am 25% a 75% y gyllideb net fyddai hon ac nid y gyllideb gros. Cadarnhawyd nad oedd yr incwm yn rhan o'r 25%.

Roedd un o'r ffrydiau gwaith o fewn y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yr oedd angen ei wneud yn ymwneud â chyfleoedd i wneud y mwyaf o incwm trwy ffioedd a thaliadau. Roedd hwn yn ddarn o waith a fyddai'n cael ei wneud yn ystod y 12 mis nesaf.

Dywedwyd bod ffioedd Cynllunio yn Lloegr wedi'u codi yn 2023 a gofynnwyd a oedd Cymru i ddilyn. Y gobaith oedd cydweithio ag Awdurdodau Cynllunio eraill i roi pwysau ar Lywodraeth Cymru i adolygu ffioedd a thaliadau.

Byddai'r adolygiad a oedd yn cael ei gynllunio yn cyfeirio at ganllawiau CIPFA a fyddai'n cael eu cyflwyno i ddiweddariad yr Hydref.

Atodiad 2 -

O ran cysondeb incwm allanol, roedd y cynnydd mewn ffioedd a thaliadau wedi'i gymhwyso ar draws yr holl wasanaethau. Cadarnhawyd y byddai'n cael ei gymhwyso'r flwyddyn nesaf drwy adolygu ffioedd a thaliadau.

Atodiad 3 –

Eitem 10 – buddsoddi a blaenoriaethau – ble a sut yr adlewyrchwyd y gyllideb trawsnewid yn y cynnig? Cadarnhawyd mai'r buddsoddiad a'r blaenoriaethau oedd effaith penderfyniadau cyfalaf. Byddai'r cwestiwn ynghylch costau trawsnewid, pwysau gwasanaeth ychwanegol yn rhan ohono ond hefyd, efallai y byddai rhai yn cael eu hariannu o gronfeydd wrth gefn a derbyniadau cyfalaf. Dyna ddarn o waith oedd eto i'w gyflawni.

Ysgolion Dangosodd Demograffeg fod yr un peth am 3 blynedd ac a oeddent yn debygol o aros yr un fath am y blynyddoedd i ddod. Eglurwyd y byddai'r ffigurau'n cael eu mireinio ac y byddai niferoedd disgyblion yn cael eu gyrru o fis Medi, y flwyddyn cyn dechrau'r flwyddyn ariannol. Er enghraifft, ar gyfer blwyddyn ariannol 24/25 byddai'n defnyddio data disgyblion Medi 2023. Nifer disgyblion yn hytrach na'r data prydau ysgol am ddim fyddai hynny gan fod hynny'n fesur o amddifadedd.

Atodiad 4 –

Risgiau (Tudalen 4) – a oedd unrhyw wybodaeth bellach ynglŷn ag Adolygiad Teirblwydd Cronfa Bensiynau Clwyd. Nid oedd unrhyw wybodaeth bellach ar gael a dyna pam y cafodd ei gynnwys yn yr adran Risgiau.

Diwygio'r Dreth Gyngor – roedd gan Lywodraeth Cymru gynlluniau i ddiwygio'r ffordd y byddai Treth y Cyngor yn cael ei chyfrifo a'i chodi, a gallai hyn effeithio ar faint o gyllid yr oedd y cyngor yn ei dderbyn. Cyfrifwyd y Grant Cynnal Refeniw ar sail cydraddoli angen yn seiliedig ar y gallu i dalu'r dreth gyngor. Yr effaith ar Sir Ddinbych fyddai symudiad a allai symud o 75%/25% i 80%/20%, felly byddai dibyniaeth Sir Ddinbych ar grantiau yn uwch a pham y cafodd ei nodi fel risg.

codwyd a fyddai capio'r dreth gyngor yn cael ei gyflwyno yng Nghymru?
Ymatebodd swyddogion nad oeddent wedi derbyn unrhyw wybodaeth ynglŷn â chapio.

(Tudalen 6) – ynghylch yr ardoll i Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru, holwyd a oedd hyn yn cael ei graffu bob tro. Cadarnhaodd yr Is-Gadeirydd ei fod yn aelod o Grŵp Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru. Roedd y Gweithgor yn wleidyddol gytbwys ac yn craffu ar y gyllideb.

Lwfansau Aelodau - oni allai aelodau gytuno i gymryd y cynnydd ac felly, sicrhau arbediad? Nododd Mesur Llywodraeth Leol Cymru fod Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol (IRPW) yn pennu cyflogau aelodau. Roedd rhai cyflogau yr oedd yn rhaid eu talu a chyflogau eraill a oedd yn ddewisol i'w talu, ond pan oeddent yn cael eu talu roedd yn rhaid eu talu ar y gyfradd a osodwyd gan yr IRPW. Nid oedd yn bosibl i'r cyngor benderfynu y byddai cyflogau ar lefel wahanol i'r hyn a gyhoeddwyd gan yr IRPW. Nid oedd yn bosibl ychwaith i'r cyngor benderfynu ildio ar ran yr holl aelodau elfennau o'u cyflog. Roedd yn bosibl i aelodau unigol ildio'r cyfan neu unrhyw ran o'u cyflog ond y cyngor gan Lywodraeth Cymru a CLILC oedd y byddai'n cael ei ddigalonni oherwydd yr agenda amrywiaeth a chyfranogiad democratiaeth.

Cronfeydd wrth gefn a balansau – gallai fod pwysau gwleidyddol i leihau cronfeydd wrth gefn. Pe bai hyn yn wir, a oedd sicrwydd y gellid rheoli'r risg? Roedd nifer o fesurau diogelu, yn gyntaf cael strategaeth cronfeydd wrth gefn a balansau. Byddai trafodaeth ac ymgysylltiad eang felly byddai defnydd wedi'i gynllunio ar gyfer hynny. Fel rhan o'r broses o bennu'r gyllideb roedd hefyd yn ofynnol i'r swyddog a151 roi sylw ar amser pennu'r gyllideb ar ddigonolrwydd y cronfeydd wrth gefn a'r balansau. Byddai cyngor gan y swyddog a151 yn glir ar y defnydd o gronfeydd wrth gefn.

Atodiad 5 –

Roedd gwersi i'w dysgu gan yr 8 Awdurdod Lleol yn Lloegr a oedd wedi dilyn llwybr a114.

Canmolwyd bod barn y Prif Weithredwr a'r Swyddog Monitro wedi'i chymryd i ystyriaeth ar gyfer yr asesiad.

Roedd rôl Craffu yn y broses o osod y gyllideb ar gyfer Refeniw a Chyfalaf i'w hasesu a chadarnhaodd y swyddog a151 y byddai'n mynychu Grŵp Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion Craffu ym mis Mai.

Roedd amserlen gweithgaredd y gyllideb wedi'i chyflwyno yn yr adroddiad ond roedd pryderon wedi'u codi ynghylch dyddiadau rhai o'r Pwyllgorau Llywodraethu ac Archwilio gan fod angen amserlennu'r rhain er budd y Cabinet a'r Cyngor.

Cadarnhawyd y byddai'r Swyddog Monitro a'r Swyddog Adran 151 yn cymryd yr holl sylwadau a wnaed wrth drafod yr adroddiad ac yn asesu'r adborth a ddarparwyd.

PENDERFYNWYD bod y Pwyllgor wedi ystyried y diweddariad i'r Strategaeth a Chynllun Ariannol Tymor Canolig ar gyfer adroddiad 2025/26 – 2027/28 a byddai Swyddogion yn asesu'r adborth a ddarparwyd.

AR Y GORFFENNAF HON (12:15 PM) CAFODD EGWYL 15 MUNUD. AILYMGYNNULL Y CYFARFOD AM 12:30 PM

7 ADRODDIAD DIWEDDARU RHEOLI TRYSORLYS 2023/24

Cyflwynodd y Pennaeth Cyllid adroddiad Diweddariad Rheoli'r Trysorlys 2023/24 (a gylchlythyrwyd yn flaenorol).

Roedd y Cyngor wedi cytuno ar 27 Hydref 2009 y byddai llywodraethu Rheoli'r Trysorlys yn destun craffu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Rhan o'r rôl oedd derbyn diweddariad ar weithgareddau Rheoli'r Trysorlys bedair gwaith y flwyddyn.

Awgrymodd y Cadeirydd y dylid cyflwyno adroddiadau sylweddol yng nghyfarfodydd Ionawr a Gorffennaf ac adroddiadau gwybodaeth i'w cyflwyno yng nghyfarfodydd Ebrill a Thachwedd.

PENDERFYNWYD –

- *Nododd yr Aelodau yr adroddiad Diweddaru ar Reoli'r Trysorlys ar gyfer Perfformiad 2023/24*
- *Cadarnhaodd y Pwyllgor ei fod wedi darllen, deall ac ystyried yr Asesiad o'r Effaith ar Les (Atodiad 2) fel rhan o'i ystyriaeth.*

8 RHAGLEN WAITH Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU CORFFORAETHOL

Cyflwynwyd Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol (FWP) y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i'w hystyried (a gylchlythyrywyd yn flaenorol).

Cadarnhaodd y Swyddog Monitro bod gwaith yn cael ei wneud gyda'r Prif Archwiliwr Mewnol i fynd drwy'r 3 blynedd diwethaf o Raglenni i gydbwyso llwyth gwaith y Pwyllgor. Roedd y gwaith hwn yn mynd rhagddo. Gofynnodd y Cadeirydd iddo ef a'r Is-Gadeirydd gael golwg gynnar ar y rhaglenni gwaith a'r Agendâu.

Cyfarfod mis Mehefin – enwebu Cadeirydd ac Is-Gadeirydd gan mai hwn fyddai cyfarfod cyntaf y flwyddyn ddinesig.

Byddai'r Gofrestr Risg Gorfforaethol yn symud o gyfarfod Mehefin i fis Gorffennaf.

Cyfarfod mis Gorffennaf – byddai'r Broses Gwyno yn adroddiad o sylwedd ac wedi hynny yn cael ei gyflwyno fel eitem wybodaeth.

PENDERFYNWYD, yn amodol ar yr uchod, nodi rhaglen waith i'r dyfodol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

ER GWYBODAETH

9 ARCHWILIO CYMRU - ADOLYGIAD STRATEGAETH DDIGIDOL

Cyflwynodd y Cadeirydd Adolygiad Archwilio Cymru – Strategaeth Ddigidol a gyflwynwyd er gwybodaeth.

Argymhelliad 2 – Dywedodd Nigel Rudd ei fod wedi gwneud sylw ar yr archwiliad gweithio mewn partneriaeth yn y cyfarfod blaenorol ac nad oedd yr ymateb presennol yn adlewyrchu sefyllfa'r Awdurdod mewn perthynas â phartneriaethau ar hyn o bryd. Roedd yn sylw y byddai'n anghytuno ag ef yn sylfaenol. Roedd yr argymhelliad yn nodi nad oedd angen unrhyw waith pellach o ran partneriaethau. Nid oedd rhestr gynhwysfawr o'r hyn oedd y partneriaethau ac nid oedd ganddynt o reidrwydd y trefniadau monitro perfformiad yn eu lle er mwyn sicrhau'r gwerth gorau am arian a'u bod yn cael eu darparu'n effeithiol.

Ymatebodd swyddogion fod yr argymhelliad yn ymwneud â gweithio mewn partneriaeth mewn perthynas â materion digidol felly roedd yn sôn am gaffael ar y cyd, gweithio ar y cyd ym maes seiberddiogelwch a mentrau eraill. Nid oedd o reidrwydd yn sôn am y trefniadau partneriaeth yn gyffredinol yr oedd y cyngor yn ymwneud â hwy wrth ddarparu gwasanaethau eraill.

Eglurodd y Prif Archwilydd Mewnol nad oedd rhestr gyflawn o bartneriaethau, a bod hynny'n rhywbeth yr oedd gwaith yn cael ei wneud arno ar hyn o bryd. Roedd wedi cytuno yn y cyfarfod diwethaf y byddai rhestr yn cael ei darparu erbyn mis Medi. Roedd trefniadau unigol mewn lle ar gyfer partneriaethau o amgylch y cyngor a chyda'r rhai digidol tybiwyd bod y Pennaeth Gwasanaeth wedi gweithredu gyda'r gwasanaeth ac yn fodlon bod ganddynt bartneriaethau ychwanegol a phriodol yn eu lle.

PENDERFYNWYD, yn amodol ar yr uchod, bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi cynnwys adroddiad Gwybodaeth Adolygiad Strategaeth Ddigidol Archwilio Cymru.

10 CANLLAWIAU RHEOLI PERFFORMIAD Y CYNGOR

Cyflwynodd y Cadeirydd adroddiad Rheoli Perfformiad y Cyngor a gyflwynwyd er gwybodaeth.

Dywedwyd ei bod yn bwysig bod y cylch gorchwyl yn gysylltiedig â'r adroddiad rheoli perfformiad.

Cododd Paul Whitham y pwynt ynghylch tudalen 148 o'r pecyn, gwella gwasanaethau i'n cofrestr prosiectau cymunedau, mae'r gofrestr prosiectau yn gofnod o brosiectau cyfredol sy'n cael eu darparu gan y cyngor. Nid oedd yn ymwybodol o unrhyw ddiffiniad y cytunwyd arno gan y cyngor cyfan o beth yw prosiect. Yn ei farn ef, ni ddylai fod yn ymarfer corff yn unig.

Cadarnhaodd y swyddogion fod yna gofrestr prosiect a oedd yn cael ei gweld yn rheolaidd gan yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth a'r Tîm Gweithredol Corfforaethol a oedd yn cael ei rheoli gan y swyddfa rhaglenni. Roedd honno'n rhestr gyflawn o brosiectau arwyddocaol allweddol yr oedd y cyngor yn bwrw ymlaen â hwy. Prosiectau sylweddol o werth mawr a phwysigrwydd enw da, byddent ar y gofrestr prosiectau. Byddai prosiectau lefel is megis gweithgaredd sydd angen llai o adnoddau a mewnbwn yn cael eu monitro trwy gynlluniau gwasanaeth.

PENDERFYNWYD, yn amodol ar yr uchod, bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi cynnwys adroddiad gwybodaeth Canllaw Rheoli Perfformiad y Cyngor.

11 COFRESTR RISG CORFFORAETHOL

Cyflwynodd y Cadeirydd y Gofrestr Risg Corfforaethol a gyflwynwyd er gwybodaeth.

Byddai'r Gofrestr Risg Gorfforaethol yn cael ei chyflwyno fel adroddiad sylweddol yng nghyfarfod mis Tachwedd.

PENDERFYNWYD bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi cynnwys adroddiad Gwybodaeth y Gofrestr Risg Gorfforaethol.

12 ADRODDIAD ECOLEGOL HINSAWDD

Cyflwynodd y Cadeirydd yr Adroddiad Ecolegol Hinsawdd a gyflwynwyd er gwybodaeth.

Roedd yr adroddiad Ecolegol Hinsawdd i'w gyflwyno i bob Grŵp Ardal Aelod fel rhan o'r Strategaeth Newid Hinsawdd ac Ecolegol. Roedd grŵp trawsbleidiol o aelodau a oedd hefyd yn edrych ar yr adroddiad. Byddai wedyn yn mynd i'r

Cabinet, Briffio Cabinet, Craffu a'r Cyngor i Strategaeth Newid Hinsawdd ac Ecolegol wedi'i diweddarau a'i hadolygu i'w mabwysiadu gan y Cyngor. Mae'n adolygiad wedi'i gynllunio a phan osodwyd y Strategaeth roedd i'w hadolygu bob tair blynedd a hwn fyddai'r cyntaf o'r adolygiadau hynny.

Cytunodd y Cadeirydd a'r aelodau i gael adroddiad pellach ym mis Medi er gwybodaeth.

PENDERFYNWYD –

- Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi perfformiad dangosydd perfformiad allweddol y Cyngor ar gyfer 2022/23 a'r cyfeiriad o ran cyflawni'r Cyngor Di-Garbon Net, y Cyngor Ecolegol Bositif a gostyngiad o 35% yn Allyriadau'r Gadwyn Gyflenwi erbyn 2030.*
- Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi'r ymgynghoriad ar ddiweddariad Blwyddyn 3 o'r Strategaeth Newid Hinsawdd ac Ecolegol a llywodraethu i'w mabwysiadu.*

GORFFENNAF Y CYFARFOD AM 1.10 P.M.